

11.11.2021

Eduskunta
siv@eduskunta.fi

Asia: HE 165/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi oppilas- ja opiskelijahuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestämisessä noudatettavasta henkilöstömitoituksesta ja lisäksi kuraattorin kelpoisuusehtoa koskevaa säännöstä täsmennettäisiin. OAJ kannattaa sitovista mitoituksista säätämistä ja esittää, että lailla säädetään myös opettaja- rehtorimitoituksesta.

Sote-uudistus edellyttää sitovia mitoituksia

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämisen ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen kannalta on tärkeää, että kouluissa ja oppilaitoksissa on toimiva opiskeluhoito. Opiskeluhoitotyön painopisteen tulee säilyä sote-uudistuksenkin jälkeen ennaltaehkäisevässä ja yhteisöllisessä opiskeluhoollossa. Opiskeluhoollon kuraattorien ja psykologien työaika yhteisölliseen opiskeluhoitoon tulee vastata koulun tarpeita ja tavoitteita.

Tälläkään hetkellä tähän työhön ei ole riittävästi aikaa. Sote-uudistus laajentaa opiskeluhoollon psykologien ja kuraattoreiden työnkuvia ja näin vaarantaa entisestään opiskeluhoitotyön painopisteen toteutumisen ennaltaehkäisevässä ja yhteisöllisessä opiskeluhoollossa.

Opiskeluhoollon resurssit pitää laittaa viipymättä kuntoon varmistamalla, että opiskeluhoollon työntekijöitä on riittävästi. Riittävät resurssit parantaisivat palveluiden oikea-aikaista saatavuutta ja mahdollistaisi aidosti perusopetuslain ja oppilas- ja opiskelijahuoltolain tavoitteen toteutumisen.

OAJ pitää tärkeänä, että sitovista mitoituksista säädetään. Mitoitukset ovat tarpeellisia erityisesti sote-uudistuksen johdosta. Sitovat mitoitukset turvaavat yhdenvertaisen resurssin kouluille ja toisen asteen oppilaitoksille hyvinvointialueesta riippumatta.

OAJ pitää esitettyjä mitoituksia oikean suuntaisina.

11.11.2021

Riskiarviointi ja toimet riskien ehkäisyyn puuttuvat

Esityksessä kerrottujen psykologien ja kuraattoreiden riittävyyslaskelmien lisäksi vaadimme esitykseen riskiarviointia ja toimenpide-esityksiä sen osalta, kuinka välttää tilanne, jossa hyvinvointialueet joutuvat ostamaan opiskeluhuollon palvelut yksityisiltä voittoa tavoittelevilta yrityksiltä. Esityksestä käy jo nyt ilmi, että vaikka psykologeja on työmarkkinoilla riittävästi, on opiskeluhuollon psykologeista suuri pula ja kunnilla vaikeuksia, erityisesti haja-asutusalueilla, löytää hakijoita opiskeluhuollon psykologien vakansseihin ja saada kuntaan pysyviä opiskeluhuollon psykologeja. Ilmassa on merkkejä, jotka viittaavat siihen, että mitoituksia ei pystytä täyttämään ilman, että palveluja ostetaan yksityisiltä toimijoilta. Uudistus tulee kalliiksi, jos tämä esittämämme uhkakuva toteutuu.

Kalliin rinnakkaisjärjestelmän syntyminen estettävä

Toinen hallitsemattomia lisäkuluja aiheuttava tekijä on se, että osa kunnista on ryhtynyt jo palkkaamaan hyvin erilaisilla nimikkeillä (esim. yhteisöpedagogi ja koulusosionomi) henkilöitä, jotka tekevät työtä, joka kuuluu opiskeluhuollon kuraattoreille ja psykologeille. Siirtämällä opiskeluhuollon henkilöstö hyvinvointialueille ja ottamalla opetuksen järjestäjältä ja koulujen rehtoreilta työjohto-oikeus pois, uhkaa tämä aiheuttaa tällaisen rinnakkaisjärjestelmän syntyminen opetukseen tarkoitetulla rahoituksella.

Valitettavasti tällaisen rinnakkaisjärjestelmän syntymistä tuetaan myös hankerahoituksella (esimerkiksi SKY-toimintamallissa). Sen sijaan, että laitettaisiin opetuksen perusrahoitus kuntoon ja siten mahdollistamaan pienet ryhmät, oppilaiden tarvitsema tuki ja lisättäisi tuntijakoon tunteja mahdollistamaan kiireetön opetus, käytetään jälleen kerran rahaa korjaaviin toimiin. Ei paikata sitä, mikä on rikottu, vaan koetetaan korjata näin aiheutettuja seurauksia. Toimintamalli, jossa rahoitusta lisätään vuosi toisen jälkeen korjaaviin toimiin, on kestämaton.

Tarvitaan myös opettaja- ja rehtorimitoitus

OAJ huomauttaa, että kuraattori- ja psykologimitoituksen lisäksi tarvitaan myös opettaja- ja rehtorimitoitus. OAJ esittää, että lailla säädettäisiin myös opettaja- ja rehtorimitoituksesta. Oppilas- ja opiskeluhoito tapahtuu monin osin yhteistyössä rehtorin sekä opettajien kanssa. Tämä sekä laadukas opetuksen järjestäminen edellyttävät sitä, että laissa säädetty vaade riittävästä määrästä opettajan virkoja- tai toimia täsmennetään säätämällä sitovista opettaja- ja rehtorimitoituksista. OAJ katsoo, että lakiin kirjatulla opettajamitoituksella turvattaisiin jokaiselle opetuksen ja koulutuksen järjestäjälle yhdenvertaiset opetushenkilöstöresurssit suhteessa oppijamäärään. Yhdenvertainen opetushenkilöstöresurssi on yksi keskeisimmistä tekijöistä, jotka vaikuttavat oppijoiden turvallisuuteen ja koulutukselliseen tasa-arvoon. Se, paljonko opettajalla on oppijoita yhdellä kertaa vastuullaan, vaikuttaa opetuksen ja oppimisen lisäksi muun muassa siihen, ehtiikö

11.11.2021

opettaja kysyä oppijalta mitä kuuluu, pystyykö hän huomaamaan myös hiljaiset huolen signaalit, sanattoman, passiivisen kiusaamisen, yksilöllisesti tunnistamaan ja ottamaan huomioon oppijan vahvuudet ja tuen tarpeet, tekemään yhteistyötä kotien kanssa sekä puuttumaan kaikkeen epäasialliseen käytökseen riittävästi.

Kuraattorikelpoisuus

OAJ kannattaa hallituksen esityksen mukaista kuraattorin kelpoisuutta, joka mahdollistaa myös esimerkiksi opettajien työllistymisen kuraattoritehtäviin lisäopintojen jälkeen. OAJ näkee, että esityksen mukainen kelpoisuus mahdollistaa laajemman pohjan kelpoisuuden saavuttamiseksi. Näkemyksemme mukaan vaihtoehtoinen malli aiheuttaisi kuraattoripulaa erityisesti ruotsinkielisellä puolella.

Opiskeluhoitolaki kaipaa kokonaisuudistusta

Lopuksi toteamme, että opiskeluhoitolaki tarvitsee kokonaisuudistuksen. Lakia säädettäessä ei otettu huomioon työtä johtavien rehtorien ja oppilashuoltotyötä päivittäin tekevien opettajien ja OAJ:n näkemyksiä, minkä vuoksi emme pidä lakia onnistuneena ja toimivana. Myös Karvin arviointi osoittaa, ettei sillä ole saavutettu asetettuja tavoitteita. Suurimpia epäkohtia OAJ:n näkemyksen mukaan on tiedonkulun rajoittaminen ja mahdollisuus jättää oppilaan opettajat ja rehtori kokonaan ulkopuolisiksi oppilaan opiskeluhoollon tuen tarvetta käsiteltäessä. Opiskeluhoolto on edelleen ongelmakeskeistä tulipalojen sammuttamista ja korjaavien toimenpiteiden toteuttamista, vaikka painotuksen piti olla ennaltaehkäisyssä ja yhteisöllisessä opiskeluhoollon. Laki on koulun arjen näkökulmasta vieras ja byrokraattinen.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Ira Hietanen-Tanskanen
lakimies